

Լ Է Ո Ր Ա Ր Տ Ե

Յ Ե Տ Մ Կ Ո Ջ Ո Ւ Մ¹

ԱՌ ՄԱՐԳԻՋԸ ՃԻՆՈՑ ԳԱՐԱՐՈՆԻ

Միտ հառախիմ հեծելմ օգուտ մը յունի
Բեղարարայ

Սըխալեցայ, քալըդ ձինոյ, շատ երկայն

Առն և շատ սըխալեցայ, կործնեցի
կեանքն ընդունայն և վատախտար, և անմիտ
Քան միտ դարերը ներկայ զարս, Թըրեցաւ
Անտանկի, և էր, լեզուս՝ մահացու
Բարենըսի զարմին, և Թէ կարեւի՛
Է, կամ Թէ պէտք ենք մահացու կոչել մարդն,
Հեացուսի և ցատյթի միջեւ զարմ
Անուրական՝ անուարարս Եղեմէն՝
Ուր կը բնակէ ձիծաղեցաւ, ու Թողլիք
Մ՝ հոռուկեց զիս, կամ վատախտար, ընդունակ
Հաճոյցներու կամ անըմուտ, որ իմ բախտս
Հասարակեց կը ճառարմի, և ցուսիս
Մարդկային ցեղն հազարդակեց, Վերջապէս
Գլխաններու ծովին մէջ հոտաւէտ,
Դրզմաններու բըռուպին մէջ շատաւուն,
Ձինուարական ըրամաններու միջեւ խրոխտ,
Որը պաղպաղակ և ըմպելի կ'ապշտարեն,
Բաժակներու բաղիտաճերուն, շողացող
Դրզաւներուն մէջ ալցին Էնի Նըզդեց
Լըբագրերու միօրեայ ցոլքը շողուն:
Հասարակեց ուրախութիւնը սերունդին,
Տեսայ անուշը մահացու վիճակին:
Վրանական պայմանն 'ւ արժէքը տեսայ
Ես երկարաւոր իրաց, տեսայ ծագկափի՛թ
Բուր՝ ընթացքը մարդկային սերունդին:
Տեսայ Թի՛նչպէս անհաճոյն չի տեսեր հոս:
Եւ ոչ նըլազ ճանցայ ջանքերն ու զործերն
Սպաշխուքի, Լատութիւններն և հանճարն
Ու գիտութիւնը խոր զարուս: Նոյնպէս ո՛չ
Նըլազ տեսայ ես Մարոնէն՝ Ձինաստան,
Սայլն՝ Նեզուս, և Պարսկէն մինչ կոտ
Արջատութեանց, կայսերութեանց, դրջութեանց
Մարդկարքը անուշ երջակութեան ետեւէն
Հառաւակուլ, Թատուն սըրթալն ու վազելն
Ու զայն բընեղն արդէն ծրփուն մազերէն,
Մուշտոմիքին կամ Թէ պոլէն, Տեսնելով
Այսպէս ու խոր մշտանելով Լայնածիր
Թիրթիրուն վրայ, իմ ծանրը՝ հին սըխալիս

ամսոյս: Ի բազմաց անտի գուշակութեանցդ
զլուծեանէս, և ոչ մին ճշմարիտ գտանի
պատճառաւ. այլ հաւաստի այն էր զի ոչ
գոյր նոր կամ կարեւոր պատասխանոյ
արժանի: Ոչ էր իմ ի մտի յոռութիւն ինչ
զերգոցդ ակնարկել յասելս ի զրիս Թէ
զչորրորդ անդամն յաճախեալ ես եռա-
վանգ. զի և նախնիք առնեն զդոյն ոչ
սակաւ՝ Թէպէտ յաճախագոյն եւս քառա-
վանգ: Իսկ զիմոյ ընտրութեանս յայդմ,
որպէս և ի չղնել զերրորդ անդամն բնաւ
եռավանգ, ցուցեալ է բաւական զպատ-
ճառն ի յառաջաբանի անդ Վիրգիլեայ.
և չունիմ այլ ինչ յաւելուլ, և ոչ սողիւտ
ինչ ածել զորովք այլազգ ինչ խորհիցին
և գործիցեն՝ օրինակ ունեւելով զնախնիսն.
միայն Թէ և ինքեանք ուշիւ քննեացեն
և ունկամր զիմ ընտրութիւնն: Իսկ յա-
ղագս պատահական յանգիս ինչ ի մէջ և
յաւարտ տողից կամ յերկուս աւարտս,
չիք ինչ կարծեմ խոցնելի, մանաւանդ ըստ
նախնեացն լսելեաց որ չէին բնաւ սովոր
ի յանգս. և ի վեցոսանիսն Յունաց և
Հռովմայեցւոց և այլ տաղս նոցա ոչ սա-
կաւ երեւին. մինչեւ կարծել իսկ ոմանց
բանասիրաց անտի առեալ սկիզբն յանգաց
յապայ ժամանակս: Սակայն խտրութիւն
կայ ի մերսն այնց դիպուածական յանգից
ի մէջ տողին, յորս չիք ինչ հանգիստ
իմաստից կամ բառի, և յանգաւոր բառն
կից գնայ ընդ յաջորդսն. զոր օրինակ է
զոր ի մէջդ ածէք ի Վիրգիլեայ, որ և
ըստ իմաստիցն այսպէս ընթեռնու.

« Ես յաղթող, և տիրացի ճոխ ծիրա-
նեօք երեւելի » . և ոչ Թէ

« Ես յաղթող և տիրացի, ճոխ ծիրա-
նեօք երեւելի » . և այս ինքնին իսկ յայտ
է: Իսկ ի նորոգ նուազադ, որպէս և յա-
ռաջինսդ, ես Թերութիւն տեսանեմ և ոչ
մի, վասն որոյ չունիմ ինչ ասել. և շա-
տաբանել զկարծեւոց և զժողովոց այսպէս
կամ այն՝ ես ոչ ախորժեմ և չունիմ առ-
վորութիւն: Եւ ոչ աշակերտ զոր ունիմ, զի
և ես ինքն աշակերտ եմ նախնեաց: Ողջ
լինել մաղթեմ Ազնուութեանդ

Յ. Հ. Ա. Կ. Բ.

1. Երգիծաբանական է սոյն ոտանաւորը, ուր Լեոս
բարտի երբեմն հնգութիւնը Թողլով՝ լրութեան կ'անց-
նէ. մտադիր ընթերցողը արդէն կ'իմանայ այդ անցքե-
րը, որով և աւելորդ դատեցի նշանակել:

Ու իմ անձինս համար ամօթ ըզգացի:
Աւ սակեղէն կը մանեն դար, ո՛վ Ճինոյ,
Պարկաներուն իւրերն: Ամէն օրաթիւր՝
Լիզուներով և սիններով ալլացող՝
Կը խոտանայ զայն աշխարհի համաշունչ
Միտարարառ բոլոր ամէն ապերիչ:
Տիեզերական սէր, երկաթիայ ուղիներ,
Տարեւառի յաճախութիւնք, շողի, տառք
Ու քոյերա պիտի կապեն միասին
Ի՞նչ հեռաւոր կըլիմաներն ու ազգերն-
Ու զարմանք չէ եթէ շոճին կամ կաղին
Քրքրաշնին կաթ ու մեղրը, կամ մինչև իսկ
Յատկեն պարեն եղանակով մը վախօս:
Մզանոցներու և փունչկերու զօրութիւնն
Ու երկնքի նախանձաբեկ մեքենայք
Անշլափ մինչև հիմա շատցան, և այնչափ
Պիտի շատնան ապագայն: զի առանց
Բռնաւ երբեք կանգ առնելու եւ թռչին
Ու պիտ' թռչին լաւագունէ լաւագոյն
Սեմի, Քամի և Յարեթի զաւկներն:

Անշուշտ սակայն պիտի երկիրը բալառ
Չուտէ, միայն թէ քաղցը զինչ ըրտիպէ:
Պիտի մէկդի չզուէ երկաթը խուճողով:
Պիտի արծաթն ու ոսկին շատ անգամներ
Արհամարհէ, փոխանագրով զո՛ր ըլլայ:
Իրեններուն անշուշտ սիրուն արինէն
Մեծանձնն ցեղը պիտի ձեռքը չցաղէ,
Այլ պիտ' արեամբ ներկութիւն Եւրոպի ու միւս ափն
Ատլանտիկան ծովուն, զայնանի նորափթիթ
Սեռն և ըստոյզ քաղաքային կըթութիւնն,
Ամէն անգամ որ մարտի դաշառ մըլէ
Եղբայրական գունդէրն ոստի՝ պըզպեղի,
Կապիտի և կամ ուրիշ համեմի
Եղիծնաւոր պատճառը, կամ մեղաբարեւի
Եղչէր կամ ոսկեբեր ո՛ր և է նիւթ:
Ստոյգ արծառիք, համեստութիւն, լաւութիւն,
Անկեղծութիւն 'ւ արդարութեան սէր, միշտ ի՞նչ
Քաղաքական վիճակի մէջ ալ ըլլայ՝
Բոլորովին հասարակաց գործերին
Օտար, հեռու, բոլորովին և կամ թէ
Թըշուառ, ճընշուած և յաղթուած պիտ' ըլլան:
Ջի բընութիւնն՝ իրենց ամբն ժամանակ
Օրինացընց յատուած յառազը մնալ:
Լիբր, անպատկառ յանգըզնութիւն, նենգ ու դաւ,
Միջակութիւն թագաւորեն պիտի միշտ
Եւ արտօնուած են ի ծանծաղ եւլելու:
Ինչանութիւն, զօրութիւն՝ ո՛րչափ կ'ուզես
Հաւաքական կամ թէ ցըրուած թող ըլլայ,
Թող ըլլայ ինչ անունի ստակ ալ կ'ուզես,
Որ ունենայ զանոնց պիտի զեղծանի:
Հակաազգերն ու բընութիւնը վաղուց
Աղամանդէ զրբով զրեցին այս օրէնքն:
Եւ ոչ Վոլշա, Տափի պիտի չըկերնան
Ջրեղեւ զանոնց կայծակներով իրենց, ո՛չ
Մեքենայի՛քն իր բովանդակ Անգլիան,
Եւ ոչ Կար զարք քաղաքական զըրբանոց

Գանդեղով մ', Մի՛շտ քարին արեւուր, վատըւէրն
Ու ժողովաբան ըլլան պիտի ուրախ միշտ:
Բուր մարդիկ յաւթօրէն զաւակցին
Ձինուին պիտի հոգիներուն դէմ վըսեմ:
Պիտ' իրական, ըստոյգ պատինն հաւածն
Ձրպարտութիւն, ատկութիւն և նախանձ:
Տեղաբը կեր զօրաւորին, անօթի
Մուրիկն ըստրո՛ւկ հարուստներուն և շնթող:
Ամէն ձեռի ստակ ընկերաշատ վարչութեան,
Հեռու կամ մօտ հասարկութիւն, բնութաց,
Յաւթօրէն պիտի այս այսպէս ըլլայ,
Յարափ մեր ցեղը բընակի այս երկիրն,
Եւ օրուան ջաւը կայծակէ իր բոցերն:
Այս Բեթեւ, դոյզըն Պապորդները, և այս
Նշաններն անցեալ դարերուն, հարկ անհրաժեշտ
Է որ դրոճուած կըրէ ծագող դարն ոսկի:
Ձի մարդկային ընկերութիւնն ի բընէ
Ունի հազար պատերազմող, հակաբաշտ
Իրկըզընցներն, տարբեր. ու բնաւ զօրեցին
Հաշտեցնել խելքն և ուժերը մարդոց
Ոխուկներն այն, այն օրէն որ ճընաւ
Հոյսունն ցեղը, և պիտի չըզրեն՝
Որչափ չըզօր և իմաստուն ալ ըլլան՝
Մեր դարուն՝ ու է դաշինք կամ լրագիր:
Բայց անելի ծանր իրերու մէջ՝ պիտի
Մինչ այն ատեն չտեսնուած՝ կատարեալ
Մահկանացու երևանութիւն վապելեն:
Պիտ' օրէ օր անելի զողաբը, բընուող
Ըլան զգեստները միտաբոյժ կամ բուրդէ:
Երկարագործներն աւ զարբիները մըրցմամբ՝
Թողովով իրենց կոշտ ըզգեստները մէկդի:
Պիտ' իրենց մօրթը խորատարտ՝ բամբակով
Դրածկեն պատեն և ոգնայարն ալ կուզեով:
Պատշաճագոյն պէտքերն, և կամ անկի՝
Չըթաղաւ առեղով, իրաւ, զորգեր, ծածկոցներ,
Աթոռակներ, բազմակոններ, աթոռներ,
Անկողիներ և սեղաններ, և ուրիշ
Ամէն տեսակ կամ կարասիք՝ զարդարեն
Պիտի յարկերն իրենց զեղովն մասօրեայ:
Եւ նորածն կաթնաներու, սաներու
Վըրան պիտի վառ խոհանոցն հիւսայ:
Իսրիկ քաղցէն Գալէ, հոսկէ ալ Լոնտոն,
Եւ Լոնտոնէ Լիվըրքուլ շատ ջուտ, արագ
Պիտի ըլլայ ճամբորդութիւնն, Ի՞նչ կ'ընեմ,
Թո՛ղի՛քն, ամենուն իսկեցն ալ վեր, մըտքն ալ:
Եւ Գամբիլ անկողիներն ներքեւ լայն
Պիտի ճամբայ քացուի, յանդուղն, անմահ զործ,
Որ շատոնց պէտք էր լըբացած իսկ ըլլաւ:
Պիտի ըլլան զիշիք ատեն՝ նուազ ծեծուած
Գոհները մեծ քաղաքներու՝ անկի՝
Լուսնի քան արդ, և նոյնչափ ալ ապակով,
Եւ երբեմն իսկ փոքրերուն մեծ փողոցներն:
Այս անուշներն ու այս վիճակն երջանիկ
Կը պատարասէ երկինքն եկող սերունդին:
Երեն՛կ անոն՝ զորոնք, մինչ եւ կը զըրեն,
Մահկաբարձն իր բազուկներուն մէջ կ'աննէ,

ձեռուն, որք բախտ պիտ' ունենան տեսնելու
Ան ցանկալի օրերն, աբ մէն մի մահուակ
Իր սիրական ըստընտուին կաթին Հետ
Պիտի գիտնայ, սորվի երկաշն շանքերով,
Թէ՛ ս'ըլաք քաշ ալ, ս'ըլաք միտ, և քանի՛
Դըբիւ ալիւր կը կելէ մէն իր ամիս
Իր Հայրենի տառն, ու մէն մի տարի
Քանի՛ ծնունդ, մահ կը զըրէ ձեր առաջնորդն.
Երբոր՝ շնորհիւ Հըզօր ջաղաշն միլեաններ
Մանրերկրաքի մը մէջ առպուած՝ զաշտն ու լեռն
Իւր կարծեմ նայն իսկ ծովուն մեծ տարածներն,
Իբր օգային կոռնկներու տարմն յանկարծոյն
Կը զոգնայ լոյսն անծայրածիք զառեղեն,
Պիտի ծանկն լըրաղիներն. Հսգի, կհանք
Տիեզերքին, և գիտութեան և ուսման
Միտն աղբիւր այս և զալիք զարեւուն:

Կըման մանկան՝ որ խնամած ժողովոր,
Կըտորներով Թուղթի, յարդի շիւղերով
Կը կանգնէ շէքը մ'աշարարակի, տաճարի
Կամ պալատի մեւով, և երբ Հաղիւ Թէ
Ջայն աւարտած կը տեսնէ, վար կը զլորէ,
Ջի աշն Թուղթի կատրներն, յարդի այն շիւղերն
Հարկաւոր են իրեն գործի համար նոր.
Այդպէս բնութիւնն ալ իր գործերը բուր՝
Նայողին ուրաք ալ վե՛հ Թուի՛ն արուեստով,
Լրացած տեսնելն ու կարծանելն մէկ կ'ընէ,
Գործածելով սուրաններն սարիշ տեղ:
Եւ զուր ինքզինքն և սարիշ ու և է բան
Պաշտպանելու համար զըմէ խաղիկ զէմ՝
Որուն պատճառն իրմէ ծածուկ է յաւաւ,
Մահացու զարմն ի զորք զընել կը լըրդի
Ճարտար ժողով ճշմարիտաց բիւր մեհեր.
Ջի ի Հեռուկըս բուր այս ջանքերուն,
Բնութիւնն անգութ, անսիրտ՝ մանուկ աննըւած,
Կը կատարէ ջրմահաճոյն իր, ' և անգուշ
Եղծանելով ու շինելով կը զըստնու.
Ասկէ՛ անհուն ու կերպակերպ շնդլակոյտ
Մ'անբուժելի չարիքներու, Նեղութեանց
Կը խըմէ Հէք մահկանացուն՝ ծնած անգի՛ւտ
Կորսուելու. ասկէ՛ ոտիկ՝ ոտիկ ու ցանդիշ
Ոյժ մը՝ Ներսէն, զուրսէն, ամէն կողմէ զայն
Կը խոցէ ծնած օրին անգուշ, մուղկն.
Եւ ինքն անխոնջ՝ զայն կը սպառէ Հաւ և մաշ.
Մի՛նչու որ հուսկ ամպարիշա ժորը ձեռքն
Ջարդ և քըշուր անշնչուցած կ'իյնայ վար:
Մահկանացու վիճակին Հովակ խարտանքներն
Ատեն ճն, ո՛վ աղբիւ լազի. ճերութիւն
Եւ մահ. որոնք կը սկըսին այն ժամէ՛ն երբ
Մահկանան շուրթը կը ճընշէ կնիստերն
Մ'որք փափկիկ, Եւ կը կարծեմ Թէ ուղղել
Ջէ կըրնար զուրթը դարն ինձուտան, ինչպէս լէր
Տեսներով կամ իններորդ դարը կըբացած,
Եւ լըկըրնան պիտի դարերն ալ զալիք:
Սակաւն և Թէ երբեմն օրէն է կողիւ
Ճըշմարիտն իր անուամբ, ամէն նոր ճընդ՝
Ինչ ժամանակ կ'ուզեն ըլլայ, և ոչ լոկ

Քաղաքական Հանգամանքի ու կարգի,
Այլ և կեանքին սարիշ ամէն մասանց մէջ,
Շնորհիւ իր անբուժելի էութեան,
Տիեզերական՝ երկինքն, հրկին շնչազրկո՛ւղ
Եւ օրհնքին, պիտի ըլլայ վերապետ
Ապկերնալի: Բայց վե՛հ մըտքերն իմ դարուս,
Նոր ու զրեթէ տառածափայն զաղափար
Մը յըզացան. զի երկրի վրայ հրկանիկ
Չկըրնալով յարգարէլ ո՛ր և է մէկն,
Ելան՝ անհատը ժողովում՝ փռնտուելու
Հասարակաց երկնակաթինն մ՛, ու դիբաւ
Գլուխելով զայն՝ աղիւտը, Բըշուտա բուրքն՝
Կը կազմեն զուրթ ու երկնիկ ժողովուրդ մ',
Եւ այսպիսի օրհնելիքի մը վըրայ՝
Բանփիկներէ, Հանդէսներէ, լրացարիչ
Չըծանուցուած, լըպարզածն ապաւինի,
Կը Հիմնայ քաղաքական երամանի:

Ո՛հ մըտքեր, ո՛հ Հանճար, ո՛հ զի՛ր մարդկային
Արատեսութիւն ներկայ դարուս: Ի՛նչ անշնչաւ
Փիլիսոփիւ, Ի՛նչ գիտութիւն, ո՛վ ձինայ,
Դարն իմ ու քու կ'ուսուցանէ ապագայ
Դարերուն զիտ աւելի խոր ու վրձած
Խընդրոց մէջ, Ի՛նչ անդիգիւտն պընդութեամբ
Ինչ որ երէկ ծաղիցն այսօր գնահատած
Կ'երկըրապէս, և պիտի վաղն ըզգեսնէ,
Ու բնիկներն քով քովի բերելով,
Պիտի խունիկ ծուխին մէջ զի՛ն յաշնորդ օրն,
Ո՛րքան յարգանք կ'արժէ, և Ի՛նչ կը շընչեն
Վըստաւութիւն ըզպաղտիւնն Համայնուն
Ներկայ դարուս, նա մանաւանդ Թէ տարւոյս.
Բողոքանելով միտ ըզպացում տարւոյն
Ըզպացման Հետ, որուն պիտի զըտիւնէ
Յաշնորդ տարւոյ զգացումը՝ ո՛րաք փութով
Պէտք ենք խորշիլ որ ու և է կէտի մէջ
Չըտարբերին բընաւ. Եւ Հին ժամանակն
Եթէ ներկայ ժամանակին զէմ ըզրուի,
Ո՛րաք, քանի՛ վառան տաւ՝ է գացիւր
Մի՛ր գիտութիւնը իմաստի սիրոյն մէջ:

Քուկիններէդ մէկն՝ արդէն, քաշըդ ձինայ,
Ճշմուտ վարպետ մը քերթութեան, մանաւանդ
Թէ բովանդակ արուեստներու, գիտութեանց
Եւ մարդկային կարողութեանց, և ուղղել
Եւ վըրձապետ անցեալ, ներկայ ' և ապաւնի
Մըտքերու, Թո՛ղ, ըսաւ իմ, Թող սեփական
Ախորժակներդ: Անշնչ մասին փոյթ չ'ընիր
Արարեալ այս դարը, ու դարձիր զէպ ի կուս
Եւ անալու սընտեսական ուսումներն,
Ու զամէ ալքը Հասարակաց գործերուն:
Ի՛նչ օգուտ քեզ սեփական կուրճըդ թըրքերէդ,
Քու մէջըդ մի՛ փընտոնր երգի Նիւթ, Երցէ՛
Պէտքեր մի՛ր դարուն և յոյսը հասուն:
Ո՛վ արմանի յիշատակաց վըճիտներ:

1. Մանտեֆին կը Համարուի այդ մէջը:

ՊՐՈՑ ԳԻԻՏԻ ՄԱՍԻՆ

առ Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՅԻՐԻՔԻՆ ՎԱՐՊԱԿԻՈՒ

Պատիւի բրած էիք յիշատակելու Բագմավէպի մէջ՝ Երդիկի հրատարակած փորձերի մէջ զըրուածքս, ու այդ առթիւ՝ ուրախ եմ որ «Գրի գիտ»ի մասին ձեր տեսութիւնները ուզած էիք պարզել, պայծառ գաղափար մը տալու դիտուամով...

Ձեր ամփոփ տեսութիւններն ամշտնապէս կը գնան. հատկութիւն, սիրելի վարդապետ, միջոցի մուծ մըրմացած կէտերում լուսաբանութիւնը բերելով մի. զի. բայց, եթէ կը մերժէ, պիտի համարծակել միջնադրել որ Մ. Միսրոպի երազի պարագամ առաջին անգամ փարպեցիկ կողմէ պատմութեան չնկատէր. խորեմացիէն վերցուած ու Ղազարի մէջ ազուցուած կտոր մը չէ՝ արդեօք «բայց տեղեկացնալ գետաղի... սիւղորայիցն է հիւլիմացոյն» ամբողջ հատուածը. Այդ կտորն արդէն համաժայն ընթերցանալ փարպեցիկ տեսութեան հետ, ու միւս կողմէ՝ չըմբանի մատնեմադարանը գտնուող Ղազարու պատմութեան ծննդաբեր (եթէ չեմ սոխալիլ) տարրեր գիրով իբրեւ յաւելուած ունի իրեն՝ այդ մշտնապէս հատուածը.

Գալով Բաւարանի մը յօրինումին՝ զոր հսկայ զործ մը պէտք կ'ըլլայ քրիստոնէական իրականութիւն մը կ'ուզէ համարիլ. ու փափաք կը մերժելէք այնքան կորուստներու հետ այդ զգոն. ցիկ յիշատակարանին վրայ ալ լալու. և որչափ կըցայ հասկնալ՝ կ'ուզէք ըսել մոյթ իսկ թէ Մա. կարայեցող թարգմանիչը այդպիսի զործէ օգուտուած պիտի ըլլայ շուայօրէն. Այն ատեն սա. կայն՝ ինչպէս պէտք է արժեզնէք նոյն թարգմանիչներուն զործը՝ որոնք զրկուեցան աստ ամոլ մայիմի հարց գրուածները թարգմանիչու. պիտի ենթադրենք թէ ամոլն ալ Բաւարանէն քանի մի օրինակ անպատշառ իրենց հետ տարին. նամ թէ՝ յունարայ քառարան մը Մ. Մահակի օժանդակութեամբ յարգարելէ առաջ՝ ասորի՝ հայ քառարան մը մայիսպէս շինուած կար արդեօք. քանի որ և coupes de dictionnaire թարգմանողները աւելի ասորագետ խումբին կը պատկանին, հոնա. միշտնապէս արմատներու թափանցումը տեսնել տով.

Այնպիսիւս Բաւարանի մը գոյութիւնը հաստատելու համար պայացոյցներ կը պակսին՝ ըստ իս. և եթէ աթուրայ կամ սիւղորայ քառարան այդքան ընդլայնուած մշտնապէս իրականութիւն ալ կարելի ըլլայ շնորհիւ, ի՞նչ արգելք կայ որ այդ ամենը առ տեղեւոյ կատարուած թարգմանութեան մը գործին համար հասկնամք.

Յամենայն դէպս պիտի խնդրէի որ աւելի որոշ կէտերով լուսաբանէիք Բաւարանի մը գոյութեան պարագաները՝ եթէ կարելի է.

Ընդունեցէք սիրալիւ յաջանքներս.

ՈՂՃՈՒՅԻՔԻ

ԵՂԵՆ ԵՊ. ԳԻՐԵԱՆ

Բարձրացուցի ձեռնադրէի կը հնչէր
Յոյսին անունն իմ անշնչել ականջիս,
Գըրէթէ մայն մը ծաղիկան, կամ նըման
կաթին հոգիւ կըրտած լեզուի հնչելիւնի,
Արդ կը դառնամ դէպ ի ետեւ, և ընթաց
Մը կը բռնենք ես հակառակ անցնալին,
Ա՛լ ակնյայտնի օրինակօք փորձառու.
Որ պէտք չէ մարդ անկատարի իր դարուն,
Դեմ լըզնէ եթէ ճակէ զըրուածքի
Եւ կամ հըրակ կը սպասէ, նա՛մ ասուանդ
Հընազոնդի հպտաւորքն ընթիւնով,
Այսպէս գիւրիւն ու կարճ ճամբով կ'երթըցուի
Դէպ ի մատդերն. Ուստի և ես ըզմակսթ
Ատղեւուն՝ ա՛լ չեմ մտածոր երգի նիւթ
Ընէլ պէտքերը մեր դարուն. զի անոց
Լայնօրքն հոգ էր ասորին օ՛ր ըստ օրէ
Ահող ասները վաճառքի, զօրծարանց
Արդէն. ուստի ես արժի յայտ երգի
Ըստաղի յոյսը՝ որուն զից կ'ընծային
Արդէն զգալի զըրուական մ'ապահով.
Արդէն իսկ նոր երկանութեան արշալոյս,
Դըրէթն ու այլոսն երկտաւոր հատուածի
Կը պանծան ա՛յգ աստիճանի մարտնչով.

Ո՛հ օղէն թե՛, ո՛վ փըրկորար զու նըշտե,
Ո՛վ նախկին լոյս հըրականուն նոր դարուն
Նայէ՛ առեւդ, ի՛նչպէս երկինքն ու երկիր
Կը ջընծան, ի՛նչպէս կը փայլին շողորուն
Օրերդաց աշեթն, և ի՛նչպէս արդէն
Կը առաւածի կուլանքներու, ասներու
Մէջէն համբաւ մօրտանի դիւցապաց,
Մեծքի, մեծքի խորհնեաց, ո՛վ անական
Ստուգիւ սերունդ արդի, պիտի զարգայալ
Խառնիւն քու բարձրացող շուրթի ասկ.
Իերաններէն Տագուրի մինչ լէլլեպոյտ
Պիտի ամի մեծանալ բոլոր յարուստ,
Եւ պիտի աշխարհն հանդիս անցոյթ անվըրդով.
Ու դուն ժողովուն ողջունելու ըսկըսէ
Մօրուք ճշողցող, ո՛վ նըրաւորն զու սերունդ,
Պանուած ոսկի օրերու. մի՛ ալ ասկար
Ամենգ մօրքն քեզ սիրելի դէմքերում.
Խընցա, ո՛վ զողորմ սերունդ, քե՛զ է պահուած
Պատուք այնքան խօսքերուն, թե՛ ցընծութեան
Թաղաւորիւն անանիւ, քե՛զ է պահուած
Տեսնել զիւրդն ու ցաղաքներ, ծերութիւն
Ու ծաղիկ կնանք միայնքս երկանելի.
Ու ծածանունն երկունս երկունս թըլ մօրուսն.

ԹՐԳՈՒ. Հ. Ա. ՂԱԶԻՍԵԱՆ

1. Լէորարիի օրով՝ ամիւնիւն ընդհանրական աս. փորութեան էր. Լէորարարները՝ ասելի ասուական երկ. առաւ ու կնիւնրու ալքին հանելի ըլլաւու համար, սկսած մօրուք զգնել. Դարձեալ պէն՝ մօրուք անծնալը ազատա. կանի նշան կը համարուի իտալական շատ մը քաղաք. ներու մէջ, որով մօրուքն ու մօրուանիւնը հաւանական ենթադրութեան. Լէորարարի բարեթիւքները թիւ մը լա. փառանց կը թուէ. մօրուքին այդպիսի ասոջ նշանիւ. բայց երկտաւորներէն շատերը անելի հոգ կ'ընէին մօ. րուքնին զարգարելու, քան խորհնիւնին անկեալ փէնա. կին վրայ խորհելու. Լէորարարի զայրութիւն բուն ասկէ կը թուէ.